Dok. Vrij Soc. nr. 2505

In dit teeken
zult gij overwinnen!

1907

Abro Dome 2505

In dit teeken zult gij Overwinnen!

Aan de Produktieve Arbeiders
door
F. DOMELA NIEUWENHUIS.

Bruxelles C.I.R.A. 25855

[1907]

H. BRANDWIJK

In dit teeken zult gij overwinnen!

De aarde is het gemeenschappelijk eigendom van allen die haar bewonen, de gemeenschappelijke voorraadschuur, waaruit wij door onzen gemeenschappelijken arbeid alles moeten putten wat wij behoeven.

Hieruit volgt dat de gemeenschap, d. w. z. de som der bewoners, het recht heeft om *alle* voortbrengselen van den gemeenschappelijken arbeid tot zich te nemen.

Maar als de gemeenschap dat recht bezit, heeft dan niet een gedeelte daarvan, dat er behoefte aan heeft, het recht om een gedeelte van dien voorraad te nemen?

En heeft een gedeelte ervan dit recht, dan vragen wij of niet ook het individu, één enkel persoon, het recht heeft om persoonlijk zijn aandeel te nemen uit de gemeenschappelijke opbrengst?

Neemt men eenmaal het recht op bestaan van elk mensch aan, dan volgt hieruit dat men erkent het recht van elk op de middelen waardoor men bestaat, dus op de levensvoorwaarden, dus op een voldoende hoeveelheid voedingsmiddelen, kleedingstoffen, onderdak, in één woord op datgene wat een mensch behoeft om te leven.

Als de mensch dus van den voorraad neemt wat hij noodig heeft om aan zijn natuurlijke behoeften te voldoen, dan neemt hij slechts wat hem toekomt krachtens zijn recht op bestaan.

In de taal van het dagelijksch leven is dit „stelen".

En toch is dit geen stelen.

Wat is stelen?

De wet en het gebruik zeggen: stelen dat is wegnemen wat u niet toebehoort.

Goed, maar nu rijst de vraag: wat behoort u en mij toe?

Antwoord: hetgeen wij noodig hebben om te bestaan

en ons voort te planten, in één woord de levensvoorwaarden voor een menschelijk bestaan.

Wij zijn nu eenmaal op de wereld geworpen, zonder ons toedoen — vergeten wij dit niet — zonder onze schuld, zelfs zonder erover geraadpleegd te zijn of wij al dan niet op de wereld wilden komen.

Erkent men het recht op 't bestaan, dan erkent men eo ipso het recht op de levensvoorwaarden.

Wat zijn de levensvoorwaarden?

Lucht, licht, water, voedsel.

Lucht en licht vinden wij kant en klaar, wij hebben de lucht slechts in te ademen, wij hebben het licht slechts op te vangen.

Voedsel moeten wij krijgen uit den grond door onzen arbeid.

Dus dan moet de toegang tot den grond voor ons openstaan.

Is die toegang gesloten, dan ontneemt hij, die dit doet, ons de voorwaarden van ons leven en wie ons deze voorwaarden onthoudt of ontneemt, die ontneemt mij het leven.

Dus de grond als de voorraadschuur van alles, moet toebehooren aan allen. Immers, behoort die grond niet aan allen, dan hebben diegenen, aan wie die grond toebehoort, het recht om te beschikken over het leven van hen, die geen grond hebben.

De grond moet dus behooren aan allen.

Wanneer nu stelen is datgene wegnemen wat aan u behoort, dan zijn de hedendaagsche grondeigenaren niet anders dan grond*dieven*, want zij nemen voor zich alleen datgene wat aan allen toebehoort.

De land*roovers* zijn geëerd en de land*loopers* opgeborgen. Een omgekeerde wereld waarin wij leven.

In alle wetboeken is het volstrekte eigendomsrecht erkend, het zoogenaamde *ius utendi et abutendi* (Het recht van gebruik en misbruik). Dat is de almacht

de almacht van het privaatbezit geproklameerd als recht.

Toch maakt men een beperking door aan het vrije genot en de volstrekte beschikking toe te voegen: *mits men aan de rechten van anderen geen hinder toebrenge.*

Maar is niet het geheele privaateigendom één groot hinder, aangebracht aan de rechten van anderen? — Immers men verspert, belet den toegang tot de arbeidsmiddelen, dus men verhindert anderen om aan hun bestaan te komen, die door te arbeiden in hun levensonderhoud willen voorzien.

Dus het privaateigendom is zelf de grootste hinder aan de rechten van anderen.

Wat men nu eigendom noemt, is dus altijd het gevolg geweest van nemen, dat toegestaan, toegelaten is; de zoogenaamde diefstal is ook nemen, maar van wat niet toegestaan wordt. Zietdaar het heele onderscheid tusschen de twee begrippen: eigendom en diefstal.

Toen Proudhon zei: eigendom is diefstal, toen erkende hij dus die twee begrippen, èn eigendom èn diefstal.

Wij nu moeten beiden ontkennen. Ontkent men het eigendom, dan bestaan er geen eigenaren en ook geen dieven.

Rousseau zei zoo terecht: „hij die het eerst een stuk grond omperkte en op de gedachte kwam om tot zijn broeders te zeggen: „Dat stuk land behoort aan mij" en lichtgeloovige menschen ervan overtuigde dat dit *waarheid* was, was de ware stichter van onze maatschappij, die op uitzuiging van den arbeider door den kapitalist is gebaseerd. Gij zijt verloren als gij vergeet dat niemand recht heeft om grond tot zijn eigendom te maken en dat ieder recht heeft op de vruchten van zijn eigen arbeid". — Dus twee voorwaarden moeten vervuld worden: 1°. het nemen van een stuk grond en 2°. de erkenning van dat nemen door anderen.

Houdt het laatste op, dan vervalt het eerste.

Men moet ook een onderscheid maken tusschen eigendom en bezit.

Al wat bestaat, heeft recht om krachtens dat bestaan beslag te leggen op al wat noodig is, om het voortbestaan mogelijk te maken. De plant laat haar wortels schieten om bestaansvoorwaarden tot zich te trekken. Zij doet die bestaansvoorwaarden door die wortels bezetten, neemt dus bestaansvoorwaarden in bezit. Zoo heeft al wat leeft het recht om te bezitten bestaansvoorwaarden. Het bezit is dus een gevolg van het bestaan.

Een andere vraag is het of de bezitnemers het recht hebben meer te bezetten dan zij noodig hebben om te kunnen voortbestaan.

Waaraan bemerkt men dat zij meer nemen? Daaraan, dat zij niet alles gebruiken, wat ze bezetten. Zij leven dus op kosten van anderen. Erger nog, zij zijn het niet zelven die bezetten, zij laten anderen beslag leggen èn op wat zij noodig hebben om voort te bestaan èn op nog meer, wat zij niet noodig hebben, maar toch willen behouden, zij eigenen het zich toe ondanks dat het onttrokken en onthouden wordt aan hen die het noodig hebben om te kunnen voortbestaan.

Wat noodig is om te kunnen voortbestaan, is „rechtmatig bezit" en niemand heeft het recht, om zoolang er genoeg is om in alle behoeften te voorzien, *dat* bezit te betwisten.

Dat méér-bezitten dan het noodige, dat is „eigendom", omdat daarbij sprake is van zich toe-eigenen en niet van bezetten = bezitten.

De strijd moet dus zijn **vóór het bezit en tegen het eigendom.**

Dat de vruchten van den arbeid toekomen aan hem die den arbeid verricht, dat wordt feitelijk door iedereen erkent. Zelfs paus Leo XIII erkende, dat „evenals de werking de oorzaak volgt, evenzoo volgt de opbrengst den arbeid *als rechtmatig eigendom van dengenen, die den arbeid heeft volbracht*".

En toch blijft het eigendom, dat voortkomt uit de

toeëigening van de vrucht van den arbeid van anderen, gehandhaafd en met geweld beschermd door de wet en haar dienaren. Eigendom steunt dus altijd op de toeëigening van den arbeid van anderen. En dit is mogelijk, doordat men in 't bezit is, dus den toegang heeft tot de arbeidsmiddelen. Want zoolang de bezitter van de arbeidskracht ook bezitter is van de arbeidsmiddelen, zoolang zal hij er niet aan denken om voor een ander te gaan werken, zoolang wordt dus de menschelijke arbeidskracht geen waar, die op de markt wordt aangeboden. De scheiding der arbeidskracht van het bezit der arbeidsmiddelen is een gevolg van wetten en instellingen, die langzamerhand zijn ontstaan.

Als men dus het oude gebod: „gij zult niet stelen", wil toepassen, dan moet men zich wenden tot de rijken, die van den diefstal leven door zich toe te eigenen wat hun niet toebehoort, en niet tot de armen, die als zij zich nemen wat zij behoeven, feitelijk niets anders doen dan *terugnemen wat hun ontstolen was.*

Het recht om te nemen wat men behoeft, is feitelijk erkend door alle verstandige lieden.

Zoo zegt Salomo's Spreukenboek (VI : 30): „men doet een dief geen verachting aan, als hij steelt om zijn buik te vullen, *dewijl hij honger heeft*". Dus de mensch die bij honger neemt wat hij behoeft om zijn buik te vullen, verdient geen verachting, laat staan dat men hem zou opsluiten in een gevangenis.

En Jezus, het goddelijke voorbeeld der menschheid, leerde hetzelfde. Leest slechts Markus II : 23—27, waarin wij lezen dat zijn discipelen aren plukten om die te eten en toen de Fariseërs hem hierover lastig vielen, antwoordde hij hun vragenderwijze:

> „hebt gij nooit gelezen wat David gedaan heeft, *toen hij honger had* en degenen die met hem waren? Hoe hij ingegaan is in het huis Gods, ten tijde van Abjathar, den hoogepriester, en de toonbrooden

gegeten heeft, die 't niemand geoorloofd is te eten dan de priesteren, en ook gegeven heeft dengenen, die met hem waren"?

Dus de hooggeprezen David, de man naar Gods hart, verbrak de wet door de toonbrooden te eten, *toen hij honger had.*

Luther, de zoo geroemde kerkhervormer schreef in den Grooten Katechismus bij de behandeling van het gebod: Gij zult niet stelen, het volgende:

„anders weet ik wel, welke scherpe rechten men kan invoeren, maar nood breekt ijzer, kan ook wel een wet breken; daar nood en geen nood zeer sterk onderscheiden zijn, ook ongelijke tijden en personen maken. Wat buiten den nood recht is, dat is in den nood onrecht. En wederom wie bij den bakker een brood uit den winkel neemt zonder hongersnood, die is een dief; doet hij het in hongersnood, dan doet hij recht, want men is verschuldigd het hem te geven."

Nooit is door iemand zoo vierkant en onomwonden het beginsel uitgesproken, dat elk mensch, die nood heeft, het recht bezit om te nemen wat hij behoeft om in den nood te voorzien.

En vraagt men hem wat onder voedsel verstaan moet worden, dan antwoordt hij:

„voedsel wil niet zeggen paardenvoer en dekking, niet een zwijnenstal of zak, maar een iegelijk zijn nooddruft naar zijn stand ten opzichte van alle goederen; anders moesten alle menschen hooi en stroo eten, vorsten en heeren ook, omdat het aan alle christenen gezegd is dat wij tot gebruik niet meer van alle goederen kunnen hebben dan alles in overvloed, de een zoowel als de ander, opdat een ieder genoeg zal hebben, onverschillig of de overvloed naar gelang van den persoon ongelijk zal zijn."

Dus Luther gunde elkeen genoeg en een Luthersch broodje is nog zoo slecht niet, waar hij op de vraag: wat is ons dagelijksch brood? ten antwoord geeft: „alles wat tot des lichaams onderhoud en nooddruft behoort, gelijk: eten, drinken, kleeren, schoenen, huis, hof, akker, beesten, geld, goed, een vroome echtgenoote, vroome kinderen, vroome dienstboden, vroome getrouwe overheden, goede regeering, goed weder, vrede, gezondheid, tucht, eere, goede vrienden, getrouwe buren en dergelijke".

Wel spreekt hij hier van stand, maar uit alles blijkt dat hij het der koningin Louise uit Multatuli's Vorstenschool zal nazeggen; „ik vraag: of één stand honger voorschrijft? of één stand kan gedoemd zijn tot gebrek? Tot slaaf zijn onder de eischen van de maag"?

De koning-wijsgeer Frederik II is van dezelfde meening, waar hij in 1770 schreef aan d'Alembert:

„als een gezin zonder eenigen bijstand is en in den afschuwelijken toestand, dien gij schetst, dan zou ik niet aarzelen te verklaren dat voor hem de diefstal wettig is.

1o. omdat het overal gestuit is op weigering in plaats van op hulp;

2o. omdat het nog grootere misdaad zou zijn om zichzelf, zijn vrouw en kinderen het leven te benemen dan om iemand te ontlasten van het overvloedige;

3o. omdat het voornemen om te stelen, deugdzaam is en de daad een onvermijdelijke noodzakelijkheid wordt."

Evenzoo oordeelde de „goede rechter" Magnaud, die een moeder vrijsprak, beschuldigd van het stelen van een brood, om haar kind voor den hongerdood te bewaren.

En onze groote dichters kennen immers den oorsprong van het eigendom zeer goed, als b.v. een Goethe zegt:

Zeg kind, vanwaar toch komen alle gaven,
Ze zijn toch wis niet aangebracht door raven? —
Wel, alles heb ik van Papa. —
En die? — Van Grootpapa. —
Maar hoe is die eraan gekomen? —
Die... die... *die heeft ze genomen!*

Dus er is er altijd één geweest, lang of kort geleden, die ze genomen heeft, want hoe zou men anders tot zijn bezit zijn gekomen?

En Uhland zegt:

Scheldt niet zooveel op onrecht en gewelddaad:
Vandaag heet het *bezit* — eens was het toch slechts *roof*.

En onze geestige Heine zong zoo stout mogelijk:

Eigendom! Recht op bezitting!
O, die diefstal! O, die logen!
Zulk een list, zoo'n dwaasheid tevens
Kon alleen de mensch bedenken.

De natuur schiep geen bezitters
En zij schonk aan niemand zakken;
Zonder zakken in ons lichaam,
Komen w' allen op deez' aarde.

Niemand heeft bij zijn geboorte
In de plooien zijner leden,
Zulke zakjes meegekregen
Om zijn diefstal te verbergen.

Slechts de mensch, dat gladde schepsel,
Dat met vreemde wol heel kunstig
Zich bekleedt, hij wist ook kunstig
Zich met zakken te behangen.

Al die zakken, onnatuurlijk
Zijn zij als het eigendom,
Als de rechten der bezitters, —
Zakkenrollers zijn de menschen!

Ze weten het dus allemaal uitstekend goed. Alleen de arbeiders zijn dom gelaen en gehouden, omdat de bezitters zeer goed weten als deze tot het inzicht komen dat zij eeuwen en eeuwenlang bestolen zijn geworden en nu eindelijk hun rechtmatig eigendom komen opvragen, dat zij dan verloren zijn.

Alles moet toch ten slotte voortkomen uit den produktieven arbeid en naarmate nu het heirleger ambtenaren, enz. toeneemt, wordt de last die op dien arbeid drukt, des te grooter.

En hoe ontzettend is dit leger toegenomen in de laatste jaren!

Hoe vermeerdert het elk jaar! Elke wet heeft in haar gevolg eenige ambtenaren die moeten zorgen voor de toepassing ervan.

Het parasietendom stijgt verbazend en wie moet dat alles ten slotte betalen? Op wie steunt de geheele maatschappij? Op de produktieve arbeiders.

Alles wat dus moet gebeuren, is: **den diefstal onmogelijk maken.**

Het is bespottelijk dat de produktieve arbeiders, die voortdurend bestolen worden, lessen zouden krijgen van hen, die juist leven ten koste van hun produktieven arbeid.

Van improduktieve menschen te verwachten dat zij de produktieve arbeiders zullen bevrijden, dat is een onnoozele onderstelling.

De bevrijding der arbeiders moet het werk zijn der arbeiders zelven. Deze oude leuze der Internationale moet opnieuw worden opgenomen. Dat is het beginsel der direkte aktie, van het zelfdoen en zelf aanpakken.

Leert van de spreeuwen en wordt wijs!

Des morgens als de zon opgaat zingen de spreeuwen een poosje en dan ziet men ze in groepen of afzonderlijk erop uittrekken, om hun onderhoud te gaan zoeken.

Zij vragen niet, wien dit of dat behoort, zij nemen hun eten uit den voorraad en verzadigd komen zij terug. Zij vragen niet of zij dit of dat mogen nemen, zij tasten toe en lustig en vroolijk kweelen en zingen zij en dan hoort men niets meer. Zij zijn allen in de rust tot 's morgens vroeg, om weer zingend en vroolijk op te staan.

Wordt het hun hier te koud of raakt de voorraad op, zoodat zij niet genoeg meer vinden, zij gaan naar een andere plaats waar de voorwaarden beter voor hen zijn, zonder te vragen naar verlofpas, grenzen of eigenaars. Zij weten zich best aan te passen aan de omstandigheden.

In het voorjaar moet men hen zien bij hun terugkomst als ze gaan paren en ten behoeve daarvan een geschikte plaats uitkiezen. En hoe weten zij zich dan te verdedigen! Als zij dan een plek in bezit hebben genomen, dan toonen zij een onuitputtelijken moed en kracht, waardoor zij het altijd winnen over anderen.

Dat inbezitnemen van zijn behoeften en dat zelfverdedigen met eigen aangeboren verdedigingsmiddelen door de dieren — hoe natuurlijk en hoe leerzaam voor de menschen!

Ziet wij menschen leven op de aarde, waaruit overvloedig alle menschelijke behoeften kunnen worden getrokken.

Enkelen nemen meer dan zij noodig hebben, gevolg daarvan is dat anderen tekort komen.

Dat meer nemen dan noodig is, dat is diefstal!

Daardoor toch onthoudt men het noodige aan anderen.

Dat meerdere, die diefstal moet dan beschermd worden door omheiningen, grenzen, wetten, banden en oppassers.

Hoe meer gestolen wordt, hoe meer plaats voor dieven, om den een den ander het weer af te nemen. Wat is

onze geheele wetgeving anders dan de kodifikatie van den diefstal? Wat onze maatschappij anders dan de georganiseerde en bij de wet geregelde diefstal?

Erkent niet een ekonoom, oud-minister, de heer N. G. Pierson, dat „de grondslag der bestaande maatschappelijke orde is het eigendomsrecht, **een schepping van den wetgever, door den sterken arm beveiligd**"?

Nadat de roovers — men noemt hen nu adel — zelven genoeg gestolen hadden en niet gestoord wilden worden in het rustige genot van hun diefstal, toen hebben zij wetten gemaakt, waarin zij verklaarden: van nu aan mag niet geroofd worden! Wie nu met geweld het eigendom, (gevolg van vroegeren diefstal) van een ander neemt, die zal aan den galg komen, of opgesloten worden in de gevangenis. Volgt daar nu uit dat de armen, de beroofden, zich hieraan moeten onderwerpen? Moeten deze ervoor boeten, dat hun voorouders minder moed bezaten dan die van de heerschappen, die nu ze zijn vetgemest met het bloed van anderen, over onrecht roepen, zoodra men hun ook maar het minste wil ontnemen van hun roof? Men kan geboden maken zooveel als men ze wil, men kan ze laten toepassen door den sterken arm, toch zal men steeds moeten ondervinden dat machtiger dan de wet is de nood. Richt wetsmuren op zooveel als gij wilt, de nood spot met de leer en schuwt zelfs de gevangenis niet, om te voldoen aan den ingedreven trek naar zelfbehoud.

Men is **òf dief òf bestolene.**

De grondslag der samenleving is diefstal, alleen door de wet gesanktioneerd onder den naam van eigendom, en wie vandaag nog geen dief is, die wordt het morgen. Gelukt hem dit niet, dan moet hij een plaats innemen in het leger der bestolenen.

Diefstal aan- of af te raden — dat is geheel over-

bodig. Wie zelf niet produceert en toch wil leven, die moet gaan stelen — er bestaat voor hem geen andere weg.

De produktieve arbeiders hebben niet noodig te stelen, zij produceeren hun eigen onderhoud. Het eenige wat zij doen moeten, is te zorgen dat zij niet bestolen worden. En juist doordat zij dit toelaten, kweeken zij dieven.

Maar al te dikwijls zoeken de menschen de schuld bij anderen in plaats van bij zichzelven. Hadden de loonwerkers zichzelven geraadpleegd in plaats van anderen, zij hadden allang gevoeld, begrepen zelven de oorzaak te zijn van hun lijden. Wij zijn nog zoo verwant aan apen, en dat blijkt waar wij bijna alles elkander gaan nadoen. Men durft zichzelf niet te zijn uit vrees voor anderen. Men is liever onverstandig met den grooten hoop, met een partij of een bond dan dat men verstandig is op zichzelf. Men leunt liever op anderen dan dat men staat op eigen beenen, en dat wordt ten slotte zoo erg doorgevoerd dat men zich verbeeldt niet op zijn eigen beenen te kunnen staan.

Wanneer elkeen van den voorraad neemt naar zijn behoefte, dan wordt alle bezit waardeloos.

Wanneer niemand het gezag erkent, dan is dit volslagen machteloos.

Juist de erkenning van het privaateigendom en het gezag, maakt de eigenaren en gezagslieden sterk.

Neemt de landarbeiders. Zij hebben het land omgeploegd in het zweet des aanschijns, zij hebben geëgd, gezaaid, gewied, gemaaid en ten slotte den oogst gebracht in de schuren. Ziezoo, zou men denken na volbrachten arbeid is het goed rusten en zij hebben nu voorraad genoeg om den winter bezorgd te zijn. Maar jawel, zij hebben dat alles gedaan . . . . *voor anderen* en breekt de winter aan, dan is er voor hen geen werk en mogen die nijvere mannen vlas braken in de schuren of steenen kloppen aan de wegen tegen hongerloonen. Hoe dom, niet waar?

De bezitters zien er geen been in om dat alles *te nemen*, waarom zouden de niet-bezitters het niet doen? Moet dat nemen een monopolie zijn en blijven der bezitters?

Het **neem- en eetrecht is een natuurlijk recht.**

Als het toepassing vindt, dan zou het den regeerders eenvoudig tot wanhoop voeren.

Gesteld dat de werkloozen, dat wanhoopsleger van het heden, het gingen toepassen, en dat niet in het geniep, neen in het openbaar en bij klaarlichten dag.

Maar dan werden zij gepakt en in de gevangenis gezet. Goed, maar dan waren zij verzorgd en hadden het toch beter dan in de ellendige omstandigheden waarin zij nu verkeeren met een troosteloos heden en een wanhopige toekomst.

En dan zetten de vrouwen, die haar kinderen niet zonder eten willen laten, het werk voort. Ook zij worden gepakt en opgeborgen. Zelven zijn zij verzorgd en de gemeenten kunnen de kinderen niet onverzorgd laten verhongeren. Zij moeten zich het lot van deze wel aantrekken. En ook zij vinden dan, wat zij anders niet krijgen, te weten: voedsel. De mannen en vrouwen in de gevangenis op kosten van den staat, de kinderen verzorgd op kosten van de gemeenten.

Indedaad dat wordt een onhoudbare toestand.

Wat had de regeering moeten doen, wanneer de stakers in 1903 ordentelijk hun onderhoud hadden genomen van den voorraad zonder iemand te hinderen? Hen opsluiten? Maar dan waren zij verzekerd van hun onderhoud, zooals wij daareven zeiden. Om 10 à 12 duizend menschen op te sluiten met een dito aantal vrouwen — dat is onmogelijk. Dat voorbeeld zal aanstekelijk blijken. Al die werkkrachten zouden dus gemist worden. Waar moest dat heen? En dit zou toch te verkiezen zijn boven gebrek lijden onder bedeeling door de hand der roovers en brood eten van hun medelijders.

Laat de werkers eenvoudig hun eigen zaken regelen, zooals zij dit willen, zonder zich te storen aan zoogenaamde regeerders of bezitters. Alleen moeten zij zorg dragen niet te vervallen in de fout van deze door niet weg te nemen waar niet over is, dus geen diefstal, geen moord, geen vernieling, geen brandstichting. De werkers zijn de eenigen die alleen kunnen staan, als zij eenvoudig geen roovers en banden meer erkennen, maar hun gang gaan. De macht der grooten bestaat slechts in de verbeelding der kleinen. Schudt dus die verbeelding af en gij hebt niets te vreezen. Het eenige — en het grootste — is om te zorgen dat er geen nieuwe roovers, geen nieuwe banden zich plaatsen tusschen hen en hun arbeidsprodukt.

Hands off (handen thuis) — dat zij ook hier het parool en de rest zal zich wel schikken, want het gezond verstand der arbeiders, overgelaten aan zich zelven en niet altijd onder voogdijschap van anderen, is veel grooter dan men wel denkt. Zich door niemand laten hinderen, zich niet verzetten tegen de overmacht, alleen het werk ophouden als zij gehinderd worden door overmacht, dan moeten de onderdrukkers hen onderhouden en waar deze zelf niets produceeren, moeten zij uit zelfbehoud hun prooi wel weer loslaten. Al was het slechts het derde gedeelte der produktieve werkers dat deze denkbeelden ten uitvoer bracht, men zou zien dat de propaganda die daarvan uitging, ontzettend groot was.

Indien de produktieve arbeiders eens wisten welke indirekte ellende zij kweeken door voor anderen te werken! Want wie geen produktieven, geen natuurlijken arbeid verricht, neemt onnatuurlijk werk onder handen en elke onnatuurlijke daad draagt in zich zelve onnatuurlijke, ziekelijke gevolgen en afwijkingen. — Krankzinnigengestichten, zenuwinrichtingen, gasthuizen, gevangenissen, kazernes, — zietdaar de kenteekenen

der zoogenaamde beschaving, die in staat moesten zijn de oogen van allen te openen. Ja, zoover is het gekomen, dat het stadsvolk zou uitsterven, wanneer het niet aangevuld werd door landvolk, dat onder dien invloed weer binnen een paar geslachten uitsterft.

Wanneer gij verbetering verlangt, vraagt haar van niemand, want dat verraadt uw min-ontwikkelde hersenen, begint met uzelf, wat gij ieder oogenblik doen kunt. Past al uw daden aan de regelen der natuur aan.

Voor elke natuurlijke daad wijkt het parasietisme, want geen parasiet kan leven in een zuivere atmosfeer.

Het gaat den meesten loonwerkers als een oude kettinghond, die blaft om los te komen en als hij zijn ketting voor een enkele keer verbreekt, dan springt hij rond als een razende, om ten slotte weer in zijn hok terug te kruipen.

Leest de geschiedenis der verschillende revoluties maar eens na en vraagt dan u zelven af of het volk zich niet telken male precies op dezelfde wijze aanstelde. Daarom, wat hebben al die revoluties den loonwerker gegeven? Zij zijn nog de oude slaven en zij zullen de oude slaven blijven, zoolang zij het loonwerk in stand houden en zelve het slavenjuk torschen onder voogdijschap van anderen.

Er *is* een goddelijk recht. Dat is 't recht des volks om brood te eischen voor arbeid. Het recht om niet te sterven van honger, of in 't leven te blijven met moeite, zorg en kommer, op een wereld die ruimschoots genoeg oplevert om in aller nooden en behoeften te voorzien. En als het volk dit begrijpt en niet alleen brood *eischt*, maar brood *neemt* en zelf voorziet in zijn behoeften, dan is het gedaan met alle ellende en eindelijk zal en kan het tijdvak aanbreken, waarin alle uitwendige beletselen zijn weggenomen, die hinderlijk in den weg staan om ons gelukkig te maken.

Overal lijden de arbeiders op dezelfde wijze, overal

gaan zij gebukt onder dezelfde lasten, omdat overal de toestand dezelfde is. Maar daarom moet dat middel ook aangewend worden door allen over de geheele wereld.

De produktieve werkers moeten weten dat de heele maatschappij steunt op hun arbeid.

Zij moeten weten dat zij niet alleen het recht hebben op de produkten hunner handen, maar ook den plicht om zich deze toe te eigenen als noodig om zich en de hunnen in het leven te kunnen houden op menschwaardige wijze.

Zij moeten niet vragen naar meesters, voogden, regeerders en niemand hun belangen opdragen, daar zij zelven het beste in staat zullen zijn om hun eigen belangen zelven te behartigen.

Een schoone symbolische voorstelling krijgen wij van Jezus, die kort vóór zijn dood een laatsten maaltijd hield met zijn jongeren. Daar lagen zij allen aan, de tafel was gedekt en Jezus wijzende op dat alles, zei tot de zijnen: neemt en eet!

Ziet, zoo is het ook in het groot.

De tafel des levens is gedekt met de voortbrengselen, door den arbeid onttrokken aan de algemeene voorraadschuur: de aarde. Allen staan klaar om ervan te genieten, want de natuur, ons aller moeder, roept allen toe:

NEEMT EN EET!
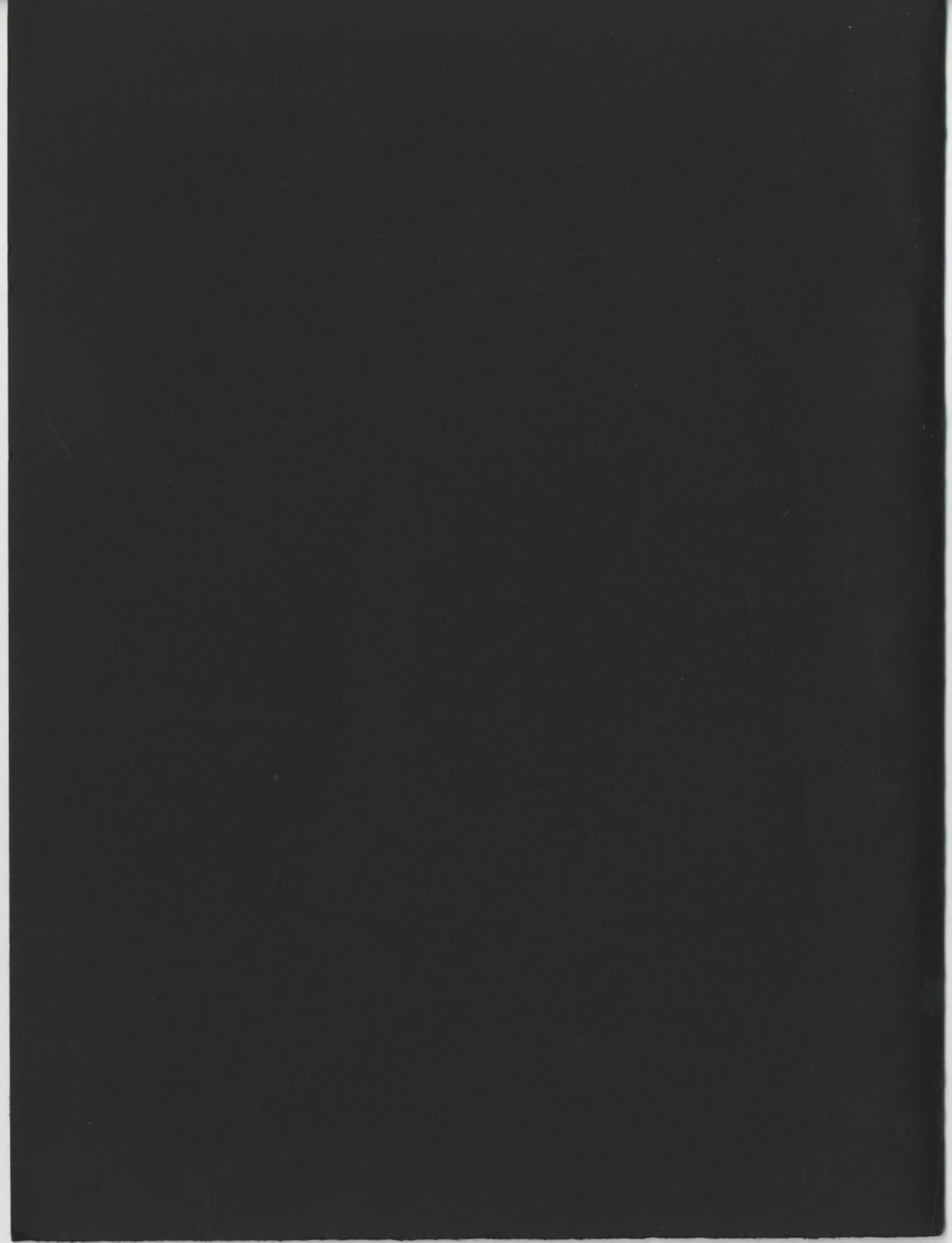
Ziet, dat is het evangelie, de blijde boodschap, die de natuur brengt en die in vervulling zal gaan als de loonwerkers willen, ernstig willen, en begrijpen dat niet van boven, niet van onderen de verlossing komt, maar dat zij hun eigen verlossers moeten worden door toe te tasten en te nemen wat zij door hunner handen vlijt hebben voortgebracht.